

Memorandum

Onderwerp	(Drink)wateropgave bedrijven
Datum	1 en 17 september 2026
Van	Ralf Olsder, Carmen Perez Garcia, Rolf Koops, Marlous van der Meer (provincie Utrecht)
Aan	Regio's Amersfoort en MRU West
Telefoonnummer	+31618520183

Inleiding en vragen aan gemeenten

De afnemende beschikbaarheid van drink- en zoetwater ontwikkelt zich steeds meer tot een risico voor economische ontwikkeling. Tegelijkertijd blijkt uit recent onderzoek dat het bewustzijn van deze problematiek binnen een brede groep van economische actoren (van kleine dienstverlenende ondernemingen tot industriële bedrijven en zorginstellingen) nog uiteenloopt. Daarbij geldt dat de uitkomsten van deze enquête een eerste indicatie geven, maar niet zonder meer representatief zijn voor de gehele economische sector. Gelijktijdig zal de druk op het watersysteem de komende jaren alleen maar verder toe nemen. Met dit memo willen wij gemeenten informeren over de actuele ontwikkelingen, de eerste onderzoeksresultaten naar de wateropgave en de mogelijke vervolgstappen die de provincie verkent. Daarnaast horen wij graag hoe gemeenten de opgave ervaren (aan de hand van onderstaande 3 vragen).

T.a.v. de wateropgave zijn wij benieuwd naar de volgende punten:

1. In hoeverre ontvangen gemeenten al signalen van bedrijven die geen nieuwe of grotere drinkwateraansluiting kunnen krijgen, of die andere belemmeringen ervaren vanwege de beschikbaarheid van zoetwater/drinkwater?
2. De provincie organiseert samen met partners een informatiesessie voor het MKB over de gevolgen van netcongestie en (drink)waterbeschikbaarheid, en mogelijke handelingsperspectieven. Op welke wijze willen gemeenten hierbij betrokken worden? Zie ook pagina 4 voor meer informatie over de bijeenkomst.
3. Zijn er binnen gemeenten goede voorbeelden bekend van bedrijven of bedrijventerreinen die succesvol inzetten op waterbesparing, waterhergebruik of andere innovatieve oplossingen om hun watergebruik te optimaliseren?

Aanleiding en context

De drinkwatervoorziening in de provincie Utrecht staat onder toenemende druk, zowel voor huishoudelijk als zakelijk gebruik, waarbij zakelijk gebruik is onder te verdelen in zakelijk huishoudelijk gebruik (bijv. binnen kantoren, horeca, ziekenhuizen, etc.) en zakelijk bedrijfsmatig gebruik (bijv. voor de landbouw of binnen het industriële proces). Prognoses laten zien dat in de periode 2030–2035 de vraag naar drinkwater het aanbod kan overstijgen als geen aanvullende maatregelen worden genomen. Daarom kan Vitens in sommige gevallen geen aanvragen honoreren van 6 m³/uur (of meer) voor nieuwe of uit te breiden aansluitingen. Sinds 2023 honoreert Vitens deze aanvragen bovendien alleen nog als er drinkwaterkwaliteit is vereist voor de zakelijke toepassing.

Deze combinatie van schaarste en het ontbreken van leveringszekerheid voor bedrijven maakt dat drinkwaterzekerheid zich ontwikkelt tot een bepalende factor voor het vestigingsklimaat. Ook voor ander zoetwater, zoals grond- en oppervlaktewater, staat de beschikbaarheid onder druk. Als additioneel effect bemoeilijkt dit de toepassing van water van drinkwaterkwaliteit uit deze andere bronnen. In die zin speelt water in toenemende mate een vergelijkbare rol als energie, waar netcongestie inmiddels een rem zet op economische ontwikkeling.

Kernbeeld huidige opgave (drink)water

De huidige situatie wordt gekenmerkt door een duidelijke onbalans tussen systeemdruk, zijnde de (drink)waterschaarste in de provincie en de randvoorwaardelijkheid van (drink)water voor zowel zakelijk huishoudelijk gebruik als zakelijk bedrijfsmatig gebruik, en de ervaren urgentie bij ondernemers.

Op systeemniveau neemt de drinkwaterbeschikbaarheid zichtbaar af. Dit speelt zowel voor pieklevering (hoge vraag tijdens bepaalde periode van de dag, of bijvoorbeeld tijdens extreme droogte of hitte) als voor de structurele basislevering. In de huidige situatie is al sprake van een structureel tekort van ongeveer 5 miljoen m³ per jaar op de benodigde operationele reservecapaciteit¹. Drinkwaterbedrijf Vitens zet in de provincie Utrecht inmiddels regelmatig de reservecapaciteit¹ in om aan de vraag te voldoen. Op termijn gaat de vraag ook boven de reservecapaciteit uitkomen. De behoefte aan extra productiecapaciteit neemt richting 2030 en 2050 fors toe. Vitens, provincie Utrecht en andere stakeholders voeren verkenningen uit naar nieuwe drinkwaterbronnen, maar uitbreiding van winningen en infrastructuur kent een lange doorlooptijd van ten minste circa vijftien jaar (zie bijlage 1). Vanwege de beperkte ruimte worden grootzakelijke aanvragen, na overleg, in capaciteit verlaagd of al afgewezen, met name in de regio's rond Utrecht en Amersfoort.

Andere waterbronnen opwerken naar drinkwaterkwaliteit, kan de druk op de drinkwatervoorziening iets doen afnemen. Maar ook van andere zoetwaterbronnen, zoals grond- en oppervlaktewater, neemt de beschikbaarheid in bepaalde perioden van het jaar af en de vraag toe. Net als bij netcongestie (en drinkwater), is hier ook bij zoetwater over het jaar heen vaak voldoende aanbod, maar treedt op sommige (piek)momenten een tekort op. De verwachting is dat deze tekorten vaker gaan toenemen. Hierbij is voor oppervlaktewater een prioriteringskader ("verdringingsreeks") opgesteld wanneer tekorten zich voordoen.

De kern van de opgave is daarmee dat sprake is van een reëel en groeiend tekort (in piek- en basislevering). Tegelijkertijd blijkt uit het eerdergenoemde onderzoek dat dit besef bij bedrijven nog nauwelijks aanwezig is. Ondernemers ervaren op dit moment nauwelijks problemen en geven aan richting de toekomst weinig knelpunten te verwachten. Deze conclusie komt overeen met ervaringen van Vitens vanuit gesprekken met klanten. De uitkomsten van het onderzoek worden hieronder verder toegelicht.

Inzichten enquête wateropgave bij bedrijven

Recentelijk is een enquête uitgezet onder bedrijven² in de provincie Utrecht over de ervaren problematiek, nu en in de toekomst, omtrent drink-, oppervlakte- en grondwaterbeschikbaarheid. De bedrijfssectoren waarin de respondenten (n=557) actief zijn, zijn:

- Handel en logistiek, horeca (38%)
- Financiële en zakelijke dienstverlening (24%)
- Overheid, onderwijs, zorg en overig (23%)
- Industrie, bouw en nutsbedrijven (12%)
- Landbouw en visserij (4%)

¹ Vitens houdt 10% reserve aan in de productiecapaciteit voor calamiteiten. Deze wordt op dit moment dus deels structureel ingezet om aan de 'normale' vraag te voldoen. Het tekort betekent dus (nog) niet dat er op dit moment op plekken in de provincie geen water uit de kraan komt.

² Aan het onderzoek deden 557 ondernemingen mee. Hiervan had 87% tussen de 2 – 19 werknemers (%PU is 86), 8% tussen de 20 – 49 werknemers (%PU is 9) en 5% 50+ werknemers (%PU is 5). De steekproef was daarmee representatief voor de bedrijvenpopulatie. Bewust zijn ZZP'ers buiten beschouwing gelaten, aangezien deze groep voorlopig waarschijnlijk weinig te maken zal krijgen met waterschaarste. Ook kijkend naar sector en locatie was de steekproef divers, met een kleine over vertegenwoordiging van bedrijven uit de handel, logistiek & horeca en industrie, bouw & nutsbedrijven.

Uit het onderzoek blijkt dat:

- Water voor het merendeel van de bedrijven geen groot actief thema is in de bedrijfsvoering. Een groot deel van de bedrijven is niet of nauwelijks bezig met watergebruik, kent de geldende kaders en richtlijnen slechts beperkt en heeft geen specifiek waterbeleid.
- Bedrijven sterk afhankelijk zijn van drinkwater, terwijl de inzet van alternatieve bronnen zoals regenwater of hergebruik zeer beperkt is. Slechts een kleine minderheid geeft aan afhankelijk te zijn van specifieke waterkwaliteit of -beschikbaarheid.
- Bedrijven tot dusver nauwelijks problemen ervaren of verwachten. Het overgrote deel voorziet geen knelpunten in de toekomst, ondanks de toenemende druk op het systeem. Dit vertaalt zich ook in een beperkte actiebereidheid: alleen een relatief kleine groep bedrijven neemt of overweegt maatregelen, en dan vaak pas wanneer er concrete problemen worden voorzien.
- Een aanzienlijk deel van de bedrijven heeft geen duidelijk beeld of verwachting van de rol die de provincie zou moeten spelen, terwijl een andere groep aangeeft hier geen rol voor de provincie te zien.
- Ondanks de beperkte kennis en het geringe urgentiebesef, zijn wel verschillen waarneembaar tussen type bedrijven:
 - Kijkend naar sectoren, ervaren met name landbouwbedrijven iets vaker waterproblemen dan andere sectoren. Zij maken meer dan andere ondernemingen gebruik van oppervlaktewater, grondwater, hemelwater en hergebruikt water. Samen met bedrijven in de industrie en bouw, zijn ze ook relatief vaker bezig met waterbeleid en relevante wet- en regelgeving.
 - Grotere bedrijven (>20 werknemers) zijn ook vaker bezig met waterbeleid en verwachten relatief vaker productieproblemen bij watertekorten
 - Bedrijven op bedrijventerreinen zitten vaker aan de bovenkant van het watergebruik, en verwachten iets vaker problemen in de toekomst, dan bedrijven op kantoorlocaties (die vaak alleen huishoudelijk gebruik toepassen).

Voor het gehele rapport, zie bijlage 2. De combinatie van lage urgentie, beperkte kennis en geringe actiebereidheid betekent dat het de vraag is of een uitsluitend faciliterende rol van de provincie voldoende is om beweging te realiseren. Tegelijkertijd laat het ontbreken van een duidelijke verwachting ten aanzien van de provincie zien dat er ruimte is om deze rol actief te definiëren en in te vullen. Het onderzoek onderstreept daarmee dat de provincie een rol kan nemen in het agenderen van de opgave, het vergroten van bewustwording (waarbij communicatie en interventies nadrukkelijk worden afgestemd op de verschillende doelgroepen) en het organiseren van samenwerking, naast het stimuleren van concrete oplossingen.

Duiding verwachte impact

De toenemende druk op de (drink)waterbeschikbaarheid heeft (op termijn) implicaties voor de economische ontwikkeling van de provincie. Bedrijven hebben geen vanzelfsprekend recht (meer) op nieuwe of uitbreiding van hun huidige drinkwateraansluitingen. Dit betekent dat zowel uitbreiding van bestaande bedrijven als de vestiging van nieuwe bedrijven niet langer op elke locatie mogelijk zal zijn. Voor de provincie Utrecht is dit relevant, omdat in de huidige programmering nog circa 170 hectare aan nieuwe bedrijventerreinen is voorzien. De realiseerbaarheid hiervan wordt in toenemende mate afhankelijk van de beschikbaarheid van drinkwater (en ander zoet water). Tegelijkertijd biedt ook herontwikkeling van bestaande locaties geen zekerheid, aangezien aansluitingen opnieuw worden beoordeeld. Hierdoor ontwikkelt de wateropgave zich van een sectoraal vraagstuk naar een integraal ruimtelijk-economisch vraagstuk, waarbij zoetwaterbeschikbaarheid medebepalend wordt voor economische en ruimtelijke keuzes.

Voorgenomen provinciale inzet

De provincie wil de komende periode, samen met gemeenten en andere partners, verkennen welke bijdrage zij kan leveren aan de opgave rondom drinkwater- en zoetwaterbeschikbaarheid. Daarbij zien wij in ieder geval de volgende mogelijke aangrijpingspunten:

1. Agendering en bewustwording: verkennen hoe de provincie kan bijdragen aan het vergroten van het inzicht in de gevolgen van toenemende drinkwater- en zoetwaterschaarste voor bestaande en nieuwe werklocaties. Daarbij kan worden gedacht aan het versterken van de communicatie richting het

bedrijfsleven over de verwachte ontwikkelingen, de mogelijke gevolgen voor groei en vestiging en de noodzaak om tijdig maatregelen te nemen. Hierbij sluiten we waar mogelijk aan bij bestaande initiatieven van onder andere Vitens. Zie ook onderstaand paragraaf over de MKB bijeenkomst.

2. Kennis en inzicht: onderzoeken hoe knelpunten, kansen en risico's voor werklocaties en economische clusters beter in beeld kunnen worden gebracht en gedeeld.
3. Samenwerking: bezien welke rol de provincie kan spelen in het verbinden van partijen en het ondersteunen van gebiedsgerichte oplossingen. Daarbij kan worden voortgebouwd op bestaande samenwerkingsstructuren, zoals de Drinkwaterraad Utrecht (*zie bijlage 2*), om gezamenlijk handelingsperspectieven en oplossingen voor specifieke gebieden te ontwikkelen.
4. Innovatie en waterbesparing: verkennen hoe de provincie kan bijdragen aan kennisdeling, pilots en het stimuleren van kansrijke oplossingen, zoals waterhergebruik, regenwaterbenutting en collectieve voorzieningen. Denk daarbij aan maatregelen gericht op inzicht in watergebruik, gedragsverandering, hergebruik van water, regenwateropvang en collectieve voorzieningen voor bedrijven, in lijn met de landelijke opgave voor drinkwaterbesparing.

MKB-bijeenkomst netcongestie en waterbeschikbaarheid

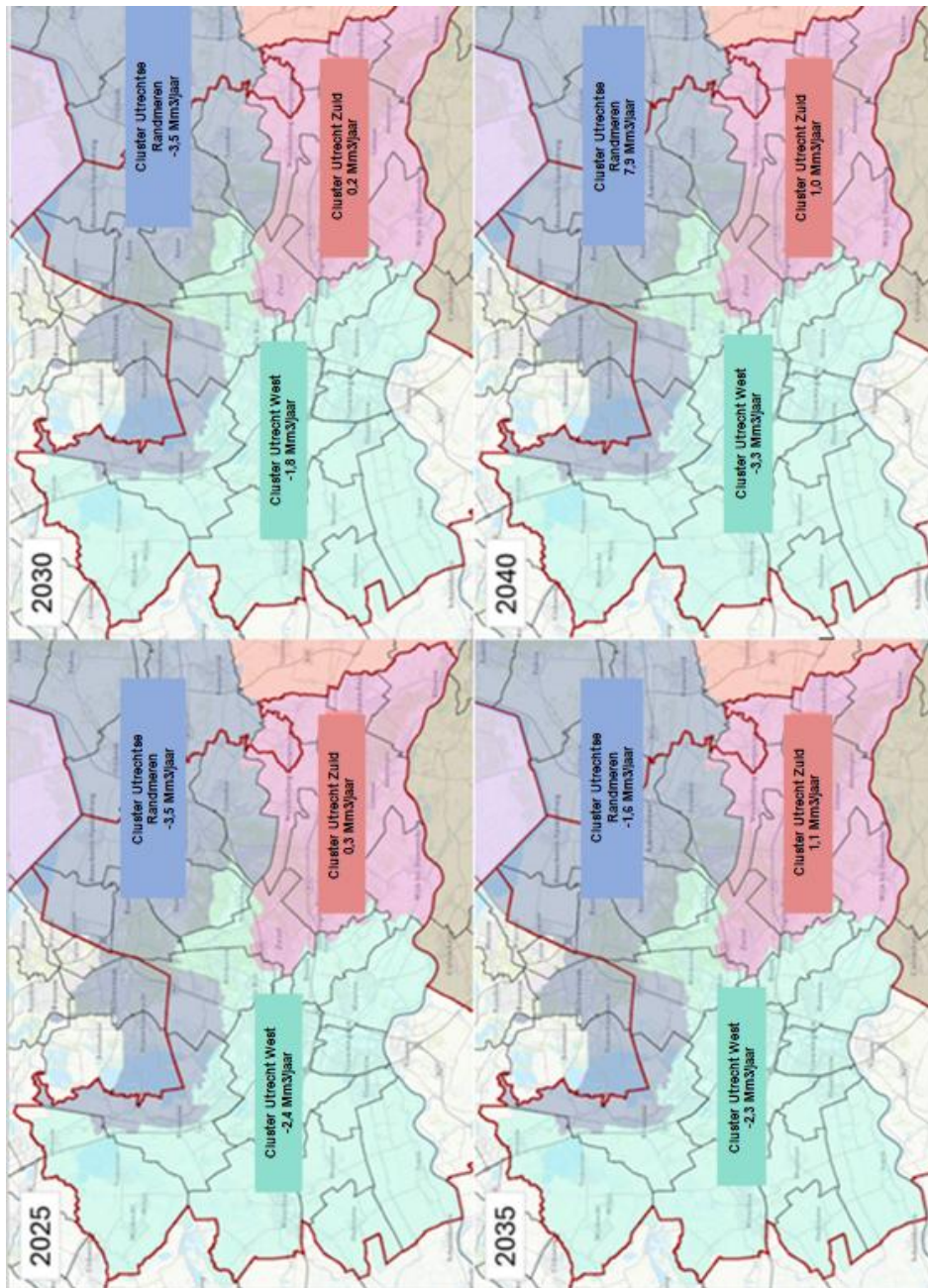
In het najaar (oktober/november) organiseert provincie Utrecht samen met een aantal partners (Stedin, Vitens, VNO-NCW Midden) regionale informatiesessies over netcongestie en (drink)waterbeschikbaarheid. Doel van deze bijeenkomsten is onder andere bewustwording creëren bij het MKB over netcongestie (de aansluitstop) en (drink)waterbeschikbaarheid, erkenning vanuit deze partners over de impact van deze schaarstes op ondernemers en het bieden van handelingsperspectief (wat kan je nog wel doen als ondernemer).

Wij zouden gemeenten graag vragen om:

- Hun netwerk en contacten met het bedrijfsleven (parkmanagement, ondernemersverenigingen, etc.) in hun gemeente in te zetten voor het verspreiden van de save the date en later ook de definitieve uitnodiging met het programma. De save the date volgt na het AO via de mail, als door te zetten uitnodiging. De definitieve uitnodiging volgt dichterbij de bijeenkomst.
- De bijeenkomsten worden regionaal georganiseerd, dus in elke regio zal één bijeenkomst plaatsvinden (MRU-West, Amersfoort en Foodvalley). Voor de MRU-West zal de bijeenkomst (onder voorbehoud) plaatsvinden op 12 oktober op het provinciehuis. Voor de regio Foodvalley wordt gekeken of het gemeentehuis in Veenendaal geschikt en beschikbaar is. Voor regio Amersfoort zijn we nog op zoek naar een locatie. Ideeën hiervoor zijn welkom (rekening houdend met voldoende ruimte/capaciteit en parkeergelegenheid).

Bijlage 1: Huidige en toekomstige ruimte (plus) of tekorten (min) in de reserves van Vitens (toekomstige getallen o.b.v. prognoses).

Hierbij is een kanttekening, dat het cluster Utrechtse Randmeren een groter gebied beslaat dan het deel dat voor Provincie Utrecht geldt. In overleg met Vitens en onze GIS-afdeling proberen we preciezere kaarten te maken, inclusief nieuwe/bestaande ontwikkelingen om zo knelpunten beter in beeld te krijgen. Een andere kanttekening is dat in de presentatie van de cijfers is uitgegaan van realisatie van diverse projecten voor realisatie of uitbreiding van drinkwaterbronnen. Deze realisatie is echter onzeker. Indien de benodigde vergunningsruimte niet wordt gerealiseerd, dan zal het gepresenteerde tekort groter zijn c.q. de gepresenteerde ruimte kleiner.

Bijlage 3: Drinkwaterraad Utrecht

In de Drinkwaterraad werken de provincie Utrecht, de drie drinkwaterbedrijven, vier waterschappen en gemeenten samen aan de drinkwateropgave. Meer huizen, meer bedrijvigheid, een veranderend klimaat zorgen voor een grotere vraag naar drinkwater. Zonder aanvullende maatregelen zal de vraag naar drinkwater in de provincie Utrecht vanaf de periode 2030 – 2035 mogelijk groter zijn dan het aanbod. Dat kan leiden tot een watertekort. Via een programmatische aanpak werken partijen aan het in stand houden en vergroten van het aanbod en aan drinkwaterbesparing.

Gemeenten die deelnemen in de Drinkwaterraad Utrecht zijn: Amersfoort, Nieuwegein, Utrecht en Veenendaal. Gemeenten Stichtse Vecht, Vijfheerenlanden en Wijdemeren zijn agendalid van de Drinkwaterraad.

Meer informatie: [Drinkwateropgave | provincie Utrecht](#)